

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग पाच

वर्ष ३, अंक १७]

गुरुवार, जुलै २७, २०१७/श्रावण ५, शके १९३९

[पृष्ठे ७, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक ४२

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक २७ जुलै २०१७ रोजी पुरः स्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक महाराष्ट्र विधानसभा नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XXXIX OF 2017.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA PUBLIC TRUSTS ACT.

सन २०१७ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ३९.

महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, यात आणखी सुधारणा करण्याकरिता विधेयक.

१९५० चा. महा. २९. ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, यात आणखी सुधारणा करणे इष्ट आहे ; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या अडुसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढीलप्रमाणे अधिनियम करण्यात येत आहे :—

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था (सुधारणा) अधिनियम, २०१७, असे संक्षिप्त नाव व प्रारंभ.

(२) तो, राज्य शासन, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, नियत करील अशा दिनांकास अंमलात येईल.

(१)

सन १९५० चा
अधिनियम क्रमांक
२९ याचे कलम
४१क बदली दाखल
करणे.

व्यक्तीनी ८
(सार्वजनिक
विश्वस्तव्यवस्था
वगळून) पैसा,
वर्गणी किंवा
देणगी, इत्यादी
गोळा करणे.

२. महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “मुख्य अधिनियम” १९५० चा असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम ४१क ऐवजी, पुढील कलम दाखल करण्यात येईल :— २९.

“४१क. (१) या अधिनियमामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त- २०१७ चा व्यवस्था (सुधारणा) अधिनियम, २०१७ याच्या प्रारंभानंतर, कोणत्याही व्यक्तीने (सार्वजनिक विश्वस्त- महा. व्यवस्था वगळून) विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात, सहायक धर्मादाय आयुक्ताकडे किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताकडे एकत्र ऑनलाईन किंवा प्रत्यक्षपणे लेखी अर्ज केल्यानंतर, त्या सहायक धर्मादाय आयुक्ताची किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताची पूर्वपरवानगी घेतल्याशिवाय धार्मिक किंवा धर्मादाय प्रयोजनांकरिता रोख रकमेच्या किंवा वस्तूच्या स्वरूपात कोणताही पैसा, अंशदान, वर्गणी किंवा देणगी गोळा करणार नाही किंवा गोळा करण्याची व्यवस्था करणार नाही :

परंतु, नैसर्गिक आपत्ती, युद्ध, दंगे, अपघात किंवा त्यांसारखी इतर कारणे यांमुळे बाधित झालेल्या व्यक्तीना मदत, सहाय्य करण्याच्या किंवा अनुतोष देण्याच्या निकडीच्या परिस्थितीत असे संकलन, सहायक धर्मादाय आयुक्ताला किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताला विहित नमुन्यात सूचना देऊन करता येईल.

(२) सहायक धर्मादाय आयुक्त किंवा धर्मादाय उप आयुक्त ऑनलाईन मिळालेल्या अर्जाच्या बाबतीत, तो अर्ज मिळाल्याच्या दिनांकापासून सात दिवसांच्या आत आणि लेखी स्वरूपात मिळालेल्या अर्जाच्या बाबतीत, तो अर्ज मिळाल्याच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत, त्याला योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर, त्या अर्जावर निर्णय देईल आणि त्याला योग्य वाटील अशा अटी व शर्तीना अधीन राहून, विहित नमुन्यात एक प्रमाणपत्र देईल :

परंतु, विनिर्दिष्ट कालावधीच्या आत अर्जदाराला परवानगी दिली नाही तर, ज्या प्रयोजनासाठी तो अर्ज केला असेल त्या प्रयोजनासाठी या कलमान्वये ती परवानगी देण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल.

(३) पोट-कलम (१) च्या पहिल्या परंतुकान्वये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे सूचना देण्यात आली असेल तेहा, सहायक धर्मादाय आयुक्त किंवा धर्मादाय उप आयुक्त, असे संकलन वैध कारणासाठी आणि प्रयोजनासाठी करण्यात आलेले आहे याची खात्री करील आणि त्यास, ती सूचना मिळाल्याच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत, त्याला योग्य वाटेल अशा अटी व शर्तीना अधीन राहून, विहित नमुन्यात एक प्रमाणपत्र देता येईल. जर तेथे फसवणूक, गैरव्यवहार किंवा इतर दुरुपयोग होण्याची शक्यता असल्याबाबत सहायक धर्मादाय आयुक्ताला किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताला सकारण वाट असेल तर, तो, असे संकलन करण्याचे थांबविण्यासाठी अशा व्यक्तीला तात्काळ निर्देश देईल आणि अशा व्यक्तीला, तिने केलेल्या संकलनाचा हिशेब देण्यास आणि अशा प्रकारे संकलित केलेली रक्कम, सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्थेच्या प्रशासकीय निधीत जमा करण्यास फर्माविल.

(४) पोट-कलम (२) किंवा (३) अन्वये देण्यात आलेले प्रमाणपत्र, ते देण्यात आल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या कालावधीकरिता वैध असेल; आणि ते नवीकरणयोग्य नसेल. ज्या अर्जदाराला किंवा व्यक्तीला पोट-कलम (२) किंवा (३) अन्वये प्रमाणपत्र देण्यात आले असेल असा अर्जदार किंवा व्यक्ती, उक्त कालावधी समाप्त झाल्याच्या लगतनंतरच्या दोन महिन्यांच्या कालावधीच्या आत, अशा संकलनाचे किंवा अंशदानाच्या जमा रकमेचे आणि उर्वरित कोणत्याही रकमेचे परीक्षित लेखे सादर करील.

(५) अशा प्रकारे संकलित केलेली उर्वरित रक्कम, सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्थेच्या प्रशासकीय निधीत जमा करण्यात येईल.”.

३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ४१इ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

“४१फ. (१) ज्या बाबतीत प्रकरण सहामधील कोणत्याही कलमान्वये दिलेल्या कोणत्याही आदेशाची अवज्ञा झाल्याचे, कोणत्याही सहायक धर्मादाय आयुक्ताने किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताने किंवा विश्वस्तव्यवस्थेच्या मालमत्तेत हितसंबंध असलेल्या दोन किंवा अधिक व्यक्तींनी धर्मादाय आयुक्तांच्या निर्दर्शनास आणून दिले

सन १९५० चा
अधिनियम क्रमांक
२९ यामध्ये कलम
४१फ समाविष्ट
करणे.
विवक्षित प्रकरणात
मालमत्ता जप्त
करणे.

असेल त्याबाबतीत, धर्मादाय आयुक्तास, संबंधित पक्षकारांचे म्हणणे ऐकून घेतल्यावर, अशा अवज्ञेबद्दल किंवा भंगाबद्दल दोषी असणाऱ्या अशा व्यक्तीची मालमत्ता जप्त करण्याचा आदेश देता येईल आणि तसेच त्यास, अशा व्यक्तीला सहा महिन्यांपेक्षा अधिक नसेल इतक्या मुदतीसाठी तुरुगात स्थानबद्द करण्याचेही आदेश देता येतील. या पोट-कलमाखालील कोणतीही जप्ती एका वर्षांपेक्षा अधिक कालावधीसाठी अंमलात राहणार नाही, आणि असा कालावधी संपल्यानंतर अशा आदेशाची अवज्ञा किंवा भंग करणे चालू राहिल्यास, जप्त करण्यात आलेली मालमत्ता विकता येईल, आणि धर्मादाय आयुक्तास, त्याला योग्य वाटेल इतकी भरपाई त्या उत्पन्नातून देता येईल आणि तो, त्यातून शिल्लक राहिलेली रक्कम, कोणतीही असल्यास, ती मिळण्याचा हक्क असलेल्या व्यक्तीला देईल, आणि त्यानंतर, धर्मादाय आयुक्ताने या कलमान्वये दिलेला कोणताही आदेश, अंमलात असेल तर, तो विलोपित किंवा, यथास्थिति, रद्द होईल.

(२) ज्याच्याविरुद्ध या कलमान्वये आदेश दिलेला असेल अशा विश्वस्तास किंवा व्यक्तीस असा प्रत्येक आदेश कळविण्यात आल्याच्या दिनांकापासून नव्वद दिवसांच्या आत, अशा आदेशाविरुद्ध उच्च न्यायालयात अपील करता येईल.”.

४. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ६६ब नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

सन १९५० चा
अधिनियम क्रमांक
२९ यामध्ये कलम
६६क समाविष्ट
करणे.

“६६क. जो कोणी कलम ४१क च्या तरतुदीचे उल्लंघन करील, त्यास, दोषसिद्ध झाल्यावर, तीन महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या साध्या कारावासाची किंवा कलम ४१क च्या पोट-कलम (१) अन्वये पूर्व परवानगी न घेता किंवा, यथास्थिति, कलम ४१क च्या पोट-कलम (१) च्या परंतुकाच्या तरतुदीन्वये सूचना न देता संकलित केलेल्या रकमेच्या किंवा अंशदानाच्या दीडपटीपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल, किंवा त्या दोन्ही शिक्षा होतील.”.

५. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ७० च्या पोट-कलम (१) मध्ये, खंड (क) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :—

सन १९५० चा
अधिनियम क्रमांक
२९ याच्या कलम
७० ची सुधारणा.

“(क-१). कलम ४१क खालील आदेश ;”.

६. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ७२ मध्ये,—

(क) पोट-कलम (१) मधील, “४१क आणि” हा मजकूर वगळण्यात येईल;
(ख) समासटीपमध्ये, “४१क आणि” हा मजकूर वगळण्यात येईल.

सन १९५० चा
अधिनियम क्रमांक
२९ याच्या कलम
७२ ची सुधारणा.

सन १९५० चा
अधिनियम क्रमांक
२९ यास
जोडलेल्या
अनुसूची व ची
सुधारणा.

७. मुख्य अधिनियमाला जोडलेल्या अनुसूची व मधील कलमासंबंधीच्या स्तंभ (१) मध्ये,—

(क) कलम ७०(१) संबंधीच्या नोंदीमध्ये, स्तंभ (२) मधील, “दिलेल्या आदेशाविरुद्ध” या मजकुरा-ऐवजी, “किंवा कलम ४१क अन्वये दिलेल्या आदेशाविरुद्ध” हा मजकूर दाखल येईल;

(ख) कलम ७२(१) संबंधीच्या नोंदीमध्ये, स्तंभ (२) मधील, “४१क” हा मजकूर वगळण्यात येईल.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम (सन १९५० चा २९) यामध्ये, महाराष्ट्र राज्यातील सार्वजनिक, धार्मिक आणि धर्मादाय विश्वस्तव्यवस्थांचे नियमन करण्यासाठी आणि त्यांच्या कारभारासाठी अधिक चांगल्या तरतुदी करण्यात आल्या आहेत. कलम ४१ के च्या पोट-कलम (१) मध्ये अशी तरतूद करण्यात आली आहे की, धार्मिक किंवा धर्मादाय प्रयोजनासाठी कोणताही पैसा, वर्गणी, देणगी किंवा इतर मालमत्ता गोळा करणारी कोणतीही व्यक्ती (या अधिनियमान्वये नोंदणी केलेली सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था वगळून) ताबडतोब अशा संकलनाची आणि ज्या प्रयोजनासाठी असे संकलन करण्यात आले असेल त्या प्रयोजनाची लेखी माहिती धर्मादाय आयुक्ताला कळविल. तसेच, त्या कलमाच्या पोट-कलम (२) मध्ये अशी तरतूद करण्यात आली आहे की, अशी माहिती प्राप्त झाल्यावर, धर्मादाय आयुक्तास, त्याला योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यावर, त्याला योग्य वाटतील अशा शर्तीना अधीन राहून, असे संकलन चालू ठेवण्याची परवानगी देता येईल, किंवा त्यासंबंधातील आपली कारणे लेखी नमूद केल्यानंतर, असे संकलन ताबडतोब थांबवण्याचा अशा व्यक्तीला निदेश देता येईल, आणि अशा व्यक्तीला तिने केलेल्या संकलनाचा हिशेब देण्यास फर्माविता येईल. त्या कलमाच्या पोट-कलम (३) मध्ये आणखी अशीही तरतूद करण्यात आली आहे की, उक्त पोट-कलम (२) अन्वये धर्मादाय आयुक्ताने दिलेले निदेश किंवा दिलेला कोणताही आदेश यांचे अनुपालन करणे हे, अशा प्रत्येक व्यक्तीचे कर्तव्य असेल. शरद बाबुराव पाटील विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि इतर (जनहित याचिका क्रमांक १४८/२००९) या प्रकरणामध्ये, मा. मुंबई उच्च न्यायालयाने, नैसर्गिक आपत्तीच्या कारणास्तव किंवा तत्सम प्रयोजनासाठी देणगीरुपाने गोळा केल्या जाणाऱ्या पैशांच्या किंवा इतर वस्तूंच्या संकलनाचे विनियमन करण्यासाठी आणि त्या पैशांच्या किंवा वस्तूंच्या गैरवापरास प्रतिबंध करण्यासाठी, उक्त कलम ४१क मध्ये यथोचित सुधारणा करण्याबाबत राज्य शासनाला निदेश दिले आहेत. तसेच, जनहित याचिका क्रमांक ९५/२०१४ आणि जनहित याचिका क्रमांक ९७/२०१४ यांसह श्रीमती स्वाती पाटील विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (जनहित याचिका क्रमांक ५६/२०१४) या प्रकरणामध्ये मा. मुंबई उच्च न्यायालयाने दहीहंडी उत्सवादरम्यान गोळा केल्या जाणाऱ्या रकमेचा किंवा स्वीकारल्या जाणाऱ्या देणग्यांचा योग्य रीतीने वापर केला जातो याची सुनिश्चिती करण्याबाबत आणि उक्त कलम ४१ के ची सुधारणा विचारात घेण्याबाबत राज्य शासनाला निदेश दिले आहेत. म्हणून, महाराष्ट्र विश्वस्तव्यवस्था अधिनियमामध्ये,—

(क) धार्मिक किंवा धर्मादाय प्रयोजनासाठी रोख किंवा वस्तू स्वरूपातील कोणताही पैसा, अंशदान, वर्गणी किंवा देणगी गोळा करण्याकरिता किंवा गोळा करण्याची व्यवस्था करण्याकरिता सहायक धर्मादाय आयुक्ताची किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताची परवानगी मिळवण्याची ; आणि त्याबाबतची परवानगी देण्याची कार्यपद्धती ;

(ख) नैसर्गिक आपत्ती, युद्ध, दंगे, अपघात किंवा त्यांसारख्या इतर कारणांमुळे बाधित झालेल्या व्यक्तींना मदत, सहाय्य करण्याच्या किंवा त्यांना अनुतोष देण्याच्या निकडीच्या परिस्थितीत रोख अथवा वस्तूंच्या स्वरूपात कोणताही पैसा, अंशदान, वर्गणी किंवा देणगी गोळा करण्याबद्दलची किंवा गोळा करण्याच्या व्यवस्थेबद्दलची सहाय्यक धर्मादाय आयुक्ताला किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताला माहिती देण्याची ; आणि त्याबाबतची परवानगी देण्याची कार्यपद्धती ;

(ग) जर सहाय्यक धर्मादाय आयुक्ताने किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताने विनिर्दिष्ट कालावधीत परवानगी दिली नाही तर, त्याबाबतीत त्याने परवानगी दिली असल्याचे मानण्यात येणारी तरतूद ;

(घ) परवानगीबाबत दिलेले प्रमाणपत्र हे, केवळ सहा महिन्यांपर्यंतच वैध असणे ; आणि

(ङ) त्यांच्याशी संबंधित इतर बाबी,

यांबद्दलची तरतूद असणारे कलम ४१ के हे, बदलीदाखल करण्याचे प्रस्तावित करण्यात आले आहे.

२. सदर अधिनियमाच्या प्रकरण सहाय्य कोणत्याही कलमान्वये देण्यात आलेल्या कोणत्याही आदेशाची अवज्ञा केल्याबद्दल विश्वस्तव्यवस्थेची मालमत्ता जप्त करण्याचा आदेश देण्याची आणि अशा आदेशाविरुद्ध अपील दाखल करण्याची तरतूद असलेले नवीन कलम ४१ फे प्रस्तावित करण्यात आले आहे.

३. सदर अधिनियमाच्या कलम ४१ क च्या तरतुदीच्या उल्लंघनाबद्दल शिक्षेची तरतूद असलेले नवीन कलम ६६क प्रस्तावित करण्यात आले आहे.

४. कलम ४१ क बदली दाखल केल्याच्या परिणामी, उक्त अधिनियमाच्या कलम ७०, कलम ७२ व अनुसूची ब यांमध्येदेखील यथोचित सुधारणा करण्याचे प्रस्तावित करण्यात आले आहे.

५. वरील उद्दिष्टे साध्य करणे हा, या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक २० जुलै २०१७.

देवेंद्र फडणवीस,
मुख्यमंत्री.

वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे ज्ञापन

या विधेयकात वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे पुढील प्रस्ताव अंतर्भूत आहेत :—

खंड १ (२).—या खंडान्वये, राज्य शासन राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, नियत करील अशा दिनांकास, अधिनियम अंमलात आणण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड २.—महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियमाचे कलम ४१क बदली दाखल करणाऱ्या या खंडाखाली,—

(१) त्याच्या पोट-कलम (१) अन्वये, धार्मिक किंवा धर्मादाय प्रयोजनांसाठी रोख रकमेच्या किंवा वस्तूंच्या स्वरूपात कोणताही पैसा, अंशदान, वर्गणी किंवा देणगी गोळा करण्यासाठी किंवा गोळा करण्याची व्यवस्था करण्यासाठी पूर्व परवानगी घेण्याकरिता सहायक धर्मादाय आयुक्ताकडे किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताकडे ज्या नमुन्यात ऑनलाईन किंवा प्रत्यक्षपणे लेखी अर्ज करता येईल अशा अर्जाचा नमुना ;

(२) त्याच्या पोट-कलम (१) च्या परंतुकान्वये, नैसर्गिक आपत्ती, युध्द, दंगे, अपघात किंवा तत्सम कारणानी बाधित झालेल्या व्यक्तींना मदत, सहाय्य करण्याच्या किंवा त्यांना अनुतोष देण्याच्या निकडीच्या परिस्थितीमध्ये रोख रकमेच्या किंवा वस्तूच्या स्वरूपात कोणताही पैसा, अंशदान, वर्गणी किंवा देणगी, गोळा करण्याबदलची किंवा गोळा करण्याची व्यवस्था करण्याबदलची सूचना, सहायक धर्मादाय आयुक्ताला किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताला ज्या नमुन्यात देण्यात येईल तो नमुना ;

(३) त्याच्या पोट-कलम (२) अन्वये, सहायक धर्मादाय आयुक्ताकडून किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताकडून, त्याच्या पोट-कलम (१) खालील पूर्व परवानगीसंबंधीचे प्रमाणपत्र ज्या नमुन्यात देण्यात येईल त्या प्रमाणपत्राचा नमुना ;

(४) त्याच्या पोट-कलम (३) अन्वये, सहायक धर्मादाय आयुक्ताकडून किंवा धर्मादाय उप आयुक्ताकडून त्याच्या पोट-कलम (१) च्या परंतुकाखालील पूर्व परवानगीसंबंधीचे प्रमाणपत्र ज्या नमुन्यात देण्यात येईल तो नमुना, नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

२. वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे उपरोक्त प्रस्ताव हे सामान्य स्वरूपाचे आहेत.

विधान भवन :

मुंबई,

दिनांक २७ जुलै २०१७.

डॉ. अनंत कळसे,

प्रधान सचिव,

महाराष्ट्र विधानसभा.